Wiske verscheen voor het eerst aan de zijde van een zekere Rikki in de krant *De Nieuwe Standaard*. © kbr

Einde zonder knipoog

SUSKE EN WISKE In vrolijke vriendschap, of anderszins allitererend, gaan Suske en Wiske en deze krant na driekwart eeuw uiteen. Het einde van een tijdperk? 'Vooral dat van het papieren feuilleton.' Wordt dus niet langer vervolgd.

Het einde is eenduidig: dit weekend staat *Suske en Wiske* voor het laatst als stripstrookje in deze krant. Het begin is een beetje dubbel, of zelfs triple. Op 30 maart 1945 verscheen Wiske voor het eerst aan de zijde van een zekere Rikki in de krant *De Nieuwe Standaard*. Door haar houding tijdens de Tweede Wereldoorlog was de oude *De Standaard* voor twee jaar onder sekwester geplaatst.

Het onuitgegeven duo ging maar één verhaal mee. Toen het tweede op 19 december 1945 werd aangekondigd in *De Nieuwe Standaard*, was dat zonder Rikki, want die was 'gaan aanschuiven voor een schoenbon en we hebben hem dus moeten vervangen door Suske'. De naam Rikki zou niet aangeslagen hebben en hij leek fysiek ook iets te sterk op Kuifje.

Hergés creatie debuteerde al in 1929 als krantenstrip in het katholieke dagblad *Le Vingtième Siècle*. Het was het eerste Belgische antwoord op een trend die rond de eeuwwisseling overwaaide uit de VS. In het begin van de Tweede Wereldoorlog viel de Amerikaanse toevloed stil door toedoen van de Duitse bezetter. Bij het striptijdschrift *Bravo!* moesten ze plots zelf een vervolg verzinnen op de overzeese *Flash Gordon*. De Brusselse tekenaar Edgar Pierre Jacobs kwam op de proppen met *De U Straal*, dat het lanceerplatform werd voor *Blake & Mortimer*.

Ook aan Vlaamse kant kwamen er kansen. Willy Vandersteen had ervaring opgedaan met een wekelijkse pagina in *Bravo!* die hij vulde met komische avonturen van zeerovers en landridders. Tijdens de oorlog probeerde hij rond te komen met opportunistische spotprenten, ook antisemitische zou later blijken (onder het pseudoniem Kaproen). Maar in tegenstelling tot Hergé, die na de bevrijding opgepakt werd omdat hij was blijven tekenen voor de Duitsgezinde *Le Soir*, kreeg Vandersteen geen beroepsverbod.

Voor de liberale krant *Het Laatste Nieuws*, waar hij eerst aanklopte, was hij nog te aangebrand. Bij de katholieke *De Nieuwe Standaard* ging de deur wel open. En op 30 maart 1945 was er *Rikki en Wiske*.

Twee jaar later kwam *De Standaard* – de oude – weer vrij en ook daar zagen ze het potentieel van zo'n dagelijkse strip. Suske en Wiske werd een geducht wapen in de krantenstrijd tussen de oude en *De Nieuwe Standaard*, die omgedoopt werd tot *De Nieuwe Gids*. Volgens Vandersteen kwamen zelfs de grote bazen tussenbeide en uiteindelijk haalde *De Standaard* hem en zijn Suske en Wiske binnen. Een overstap die de krant triomfantelijk aankondigde: 'Neem uw voorzorgen ... *De Standaard* zet haar lezers aan een abonnement te nemen om geen afleveringen van Suske en Wiske te missen.'

> 'Suske en Wiske sloegen zo goed aan dat de concurrenten een antwoord moesten verzinnen'
>
> **Toon Horsten**
> Journalist / voormalig stripuitgever

De vloek van Vandersteen

Het ontspanningsaanbod was ook beperkt toen, zegt Roel Daenen, communicatiecoördinator bij Faro, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, maar ook hoofdredacteur van de *Stripgids*. 'Tv was er niet. Wat kon je doen? Knokken op de kermis of thuis op een stoel een boek lezen.'

Of een strip in de krant. In de beginjaren mikte Vandersteen op meer dan één doelgroep. 'Een kind kon dat lezen,' zegt Daenen. Maar ook voor volwassenen zat er heel wat vlees aan Suske en Wiske. Neem de historische verwijzingen in *Het eiland Amoras* of in de zogenaamde 'blauwe reeks', met titels als *De schat van Beersel* en *De groene splinter* die ook in het weekblad *Kuifje* verschenen.'

Er kwam ook merchandising van. Een pop van Schanulleke, postkaarten van Suske en Wiske, Lambik en Sidonia in porselein, Jerom-klikkertjes en confituurpotjes met Sus Antigoon. En al even prille productplacement, met verhalen waarin die producten een plek kregen.

Concurrerende kranten konden niet achterblijven. Bij *De Nieuwe Gids* werd huiscartoonist Marc Sleen aangepord. De avonturen van detective Van Zwam werden de gangmaker voor Nero. En in 1955 volgde Jef Nys met Jommeke. Vandersteen had de toon gezet en bleef de maat aangeven. Van één strook per dag ging hij naar twee. Een verschroeiend tempo dat jaren nazinderde. De Kiekeboes-bedenker Merho sprak van 'de vloek van Vandersteen'.

Een spel van actie en reactie, noemt Toon Horsten het, journalist en voormalig stripuitgever. 'Met Suske en Wiske werd iets in gang gezet dat zo goed aansloeg dat de concurrenten een antwoord moesten verzinnen. Het is geen toeval dat Nero zo dicht tegen Lambik aanleunt – kaal, op een paar sprieten na. En Jan Spier staat niet ver van Jerom. De kruisbestuiving ging alle kanten op, maar toch vooral die ene: van Vandersteen naar de rest.'

Gaston Durnez wees toen al op de gelijkenissen. En hij mocht dat. De journalist was een goeie vriend van Sleen. Hij hielp hem op weg met de plot van zijn eerste Neroalbum en in 1965 smeerde hij mee zijn transfer naar de krantengroep *De Standaard*. Het eerste Nero-verhaal daar, *De Geschiedenis van Sleenovia*, was bedacht door Durnez en werd trouwens getekend door Studio Vandersteen, omdat Sleen nog drie maanden onder contract lag bij *Het Volk*. Het was een laatste achterhoedegevecht in de katholieke krantenoorlog.

Met politieke overwegingen had de overstap van Sleen naar *De Standaard* weinig te maken. Hij deed het vooral omdat zijn strips na publicatie in de krant als album zouden worden uitgebracht door Standaard Uitgeverij, in kleur en op beter papier dan dat van Uitgeverij Het Volk (dat *De Nieuwe Gids* had overgenomen).

Vandersteen voelde zich thuis bij de zegezekere *De Standaard*, ook politiek. In zijn verhalen verwees hij naar de actualiteit op een manier die vaak in het verlengde lag van de redactionele lijn. In *De bokkerijders* en *De stalen bloempot* nam hij het op voor collaborateurs tegen de repressie en voor Leopold III in de Koningskwestie.

Samengesteld gezin

Suske en Wiske waren de perfecte communicantjes, met een katholieke ondertoon van 'altijd je best doen' en de moedige Suske die het meisje Wiske moet redden. Tante Sidonia mocht dan een alleenstaande vrouw zijn, als vleesgeworden strijkplank wijdde ze zich braaf aan haar huismoedertaken. Alle hints naar vrouwelijkheid werden platgewalst. Pas veel later zou Wiske een lichte welving vertonen. Naakt was nooit verantwoord.

Toch wil Horsten dat beeld bijstellen. 'Het was de tijdgeest. Nergens zag je blote madammen, ook niet in de progressievere pers. En dat katholieke viel wel mee bij *De Standaard*, zeker in vergelijking met de Franstalige media, waar pastoors in de raden van bestuur zetelden, zoals bij het weekblad *Spirou*.'

Hij wijst naar strips als *Michel Vaillant* waar het klassieke gezin veel meer een hoeksteen was. 'Of bij Jef Nys, die heuse heiligenlevens schetste. Terwijl er bij Suske en Wiske al sprake is van een soort gemengd samengesteld gezin. Als Tante Sidonia dan toch trouwt in een aflevering, blijkt het achteraf maar een droom. Bij Nero ging het er nog vrijer aan toe, met een vrouw die de broek draagt, pijprookt en kinderen adopteert.'

De strips zaten dus niet opgesloten in de zuil. De figuren van Suske en Wiske probeerden mee te gaan met de tijd, soms wat bruusk met croptops en skinny jeans, maar werden steeds weer ingehaald. Het onderscheidend vermogen van een strip voor het profiel van een krant kalfde zienderogen af, zegt Daenen. 'Vroeger waren het sterkhouders. Vandaag, in volle costcutting, zijn het lastposten. Een strip financieren betekent op jaarbasis een substantieel bedrag.'

Misschien moet de stripwereld ook in eigen boezem kijken. Zeker na het overlijden van Vandersteen zakte het narratieve niveau van Suske en Wiske, vindt Daenen: 'De verhalen werden alsmaar slapper. Het is niet evident om zo'n productie aan te houden op dat niveau. Vandersteen, Sleen, Nys: die mannen konden presteren. Met De Kiekeboes in 1977 slaagde Merho er als laatste in een succesvolle reeks in een krant te lanceren. Alles wat erna kwam, van K3 tot *Jump*, wordt aangedreven door een andere motor: televisie.'

Webtoons

Over de stripwereld en de gezondheid ervan valt veel te zeggen, zegt Horsten, maar dat traditionele strips uit de kranten verdwijnen, 'zegt voor mij minder over het fenomeen strip dan over het fenomeen feuilleton'.

Voor hem duidt de exit van Suske en Wiske op het einde van een ander tijdperk. 'Eind 19de eeuw verschenen verhalen van bekende schrijvers in Frankrijk, Duitsland en Engeland als feuilletons in kranten en tijdschriften. Charles Dickens was een feuilletonschrijver. Met de opkomst van het beeldverhaal kwam er een getekende pendant bij. Alle Vlaamse stripverhalen zijn groot geworden als feuilleton. Met Kuifje wilde Hergé film maken op papier, de strip als tussenvorm tussen geschreven feuilletons en tv-series. In Franstalig België gebeurde dat vooral in weekbladen als *Tintin* en *Spirou*, in Vlaanderen in dagbladen.'

Gaandeweg werden de krantenstroken gebundeld voor een tweede leven als album. Toen die meer succes kregen, gingen ze zich meer op kinderen richten. Op den duur verschenen die albums al op het moment dat het verhaal in de krant nog maar halfweg was. 'Zo verdween het feuilletonelement uit de papieren media', zegt Horsten. 'Eerst verschoof het naar luisterspelen op de radio, daarna naar tv-feuilletons, waarvan *Thuis* en *Familie* de restanten zijn.'

> 'De verhalen werden almaar slapper. Het is ook niet evident om zo'n productie aan te houden op dat niveau'
>
> **Roel Daenen**
> Hoofdredacteur *Stripgids*

Vandaag hollen Netflix en Apple TV het concept verder uit. Een feuilleton betekent dat je iets leest of bekijkt en dan een dag of week wacht op de volgende aflevering. Het bingen geeft dat idee helemaal op.

Vreet online dan alles op? Zo doemdenkt Daenen niet. 'Er is nog veel mogelijk tussen kranten en strips, ook op papier. Je moet er alleen in willen investeren. Zo werd Judith Vanistendaels debuut *De maagd en de neger* integraal voorgepubliceerd in jullie krant, dat gaf haar vleugels. En iemand als Nathalie Carpentier doet ook mooie dingen bij jullie. Het oude model is misschien voorbij, maar er zijn altijd nieuwe modellen te bedenken.'

Ook digitaal. 'Met swipen op tablet of telefoon, en volgens Netflix-principes, waarom niet? In Zuid-Korea zou 80 procent van de volwassen bevolking online strips en webtoons lezen. Qua populaire cultuur zijn dat geen ver-van-ons-bedshows meer. De sector van stripuitgevers is zoekende en ik hoop dat zij en de Vlaamse kranten elkaar blijven vinden.'

Johan Faes

Omdat Rikki te sterk op Kuifje leek en het personage niet echt aansloeg, werd hij vervangen door Suske. © kbr

Beste lezer,

Na 75 jaar neemt De Standaard afscheid van de dagelijkse Suske en Wiske in de krant. Daarmee eindigt een tijdperk.

U krijgt van ons – in primeur en gratis – wel nog deze twee nieuwste albums cadeau:

De geplaagde Plantijn:
van maandag 19/12
tot zondag 29/01/2023
De harteloze Hein:
van maandag 30/01
tot zondag 05/03/2023

Als abonnee vindt u die in onze krantenapp

Een nachtclub voor misfits

RECENSIE PODIUM Samen met zijn creaturen van de nacht tovert Jaouad Alloul de Bourla om tot een *dragfest* extravaganza. Die ambitie dwingt respect af, maar *Venus in Libra* lijkt fijner om mee te maken dan om naar te kijken.

'*Divine pink, glamour chic of queer as punk*' leest de dresscode op onze uitnodiging. Is dit wel een voorstelling in de Bourla? Als het van Jaouad Alloul afhangt, noemen we *Venus in Libra* geen theaterstuk, maar een nachtclubfeest. Binnengaan doen we dan ook langs de zij-ingang, waar een buitenwipper ons met fel licht in de ogen schijnt. Of we wel 18 zijn? Doorlopen dan!

Voor zijn debuut bij het Toneelhuis wilde Alloul duidelijk zijn stempel drukken. Het hele theatergebouw baadt in roze licht en rook, zelfs de suppoosten van 50+ hebben zich laten gaan met glitterschmink. In de foyer hangen illustere dragqueens en -kings rond, hoofdzakelijk studenten van het Conservatorium en De nieuwe spelers. Miss Vomité Rosé (Klaas Mertens) maakt aan de lopende band selfies, met zijn doorzichtige regenjas en zwarte bottines lijkt Bibi (Hendrik Lebon) wel een SM-slaaf uit een Balenciaga-fantasie. De toon is gezet: weg met de seksuele moraal, leve het exces.

Na de korte preshow worden we onder trompetgeschal naar de zaal geleid, waar het echte feest kan beginnen onder leiding van zeemeermin Coco (Alloul zelf) en vier muzikanten. Je moet het het Toneelhuis nageven, de programmators zetten consequent in op makers die de grote zaal proberen open te breken en dat brengt een ongeziene dynamiek teweeg. Terwijl zijn performers staan te paaldansen in de zaal, laat Alloul ons meekreunen met de beats van dj Vulva of een Franse chanson. De korte groepschoreo's lijken zo uit *Babylon Berlin* geplukt.

Toch botst *Venus in Libra* al gauw op zijn limieten. Want hoe houd je een escapistisch ritueel interessant voor een zittend publiek ? Het stuk lijkt een beetje in hetzelfde bedje ziek als *One song* van Miet Warlop: het feest lijkt fijner om mee te maken dan om naar te kijken. Het seksueel losbandige sfeertje krijgt bovendien al snel iets puberaals.

Ondanks zijn zoektocht naar een onconventionele vorm, lijkt Alloul toch ook niet helemaal te kunnen loskomen van de klassieke theatercodes. De keuze om de performers bijvoorbeeld allemaal een alter ego te laten spelen voelt niet alleen rommelig en weinig inhoudelijk aan, het maakt ook dat je plots naar een toneeltje zit te kijken in plaats van naar een happening. Even onnodig is hoe de maker de boodschap van zijn stuk – het verlangen naar een wereld zonder maskers en vakjes – de hele tijd zelf uitlegt.

Ja, *Venus in Libra* is een belevenis die de Bourla op stelten zet en voor zijn originele concept verdient Alloul alle lof, maar het is jammer dat hij de regels van het nachtleven niet radicaler heeft doorgetrokken. De preshow had nochtans het potentieel om een spannende ontdekkingstocht te worden door de Bourla.

Charlotte De Somviele

Venus in Libra
Jaouad Alloul/Toneelhuis
Speelt nog tot 23/12 in Toneelhuis (Antwerpen), 13/1 in CC De Werf (Aalst), 17-18/1 in NTGent, 2-3/2 in KVS (Brussel), 8/2 in CC Hasselt, 23/2 in 30CC (Leuven)
★★☆☆☆

Jammer dat Jaouad Alloul de boodschap van zijn stuk de hele tijd zelf uitlegt. © kvde